

O. Tomasz Maria Dąbek OSB

Grzech jako choroba i Bóg jako lekarz w Piśmie Świętym

Stan po upadku pierwszych rodziców jest bolesnym następstwem tego czynu stanowiącego brak posłuszeństwa, brak miłości i zaufania człowieka do Boga, od którego doświadczył tyle dobra. Skutki grzechu obejmują całe potomstwo pierwszych grzeszników oraz całe stworzenie, które miało służyć człowiekowi w jego życiu, które miało polegać na wychwalaniu Boga poprzez pełnienie Jego zamiaru. W stosunku do stanu pierwotnej harmonii ukazanej poprzez obraz raju, ogrodu Eden, następuje teraz w całym stworzeniu pęknięcie, rozdarcie, wyrażone w Rdz 3,17n: „przeklęta niech będzie ziemia z twego powodu: w trudzie będziesz zdobywał od niej pożywienie dla siebie po wszystkie dni twego życia. Cierń i oset będzie ci ona rodziła”. Skutkiem ludzkiego grzechu jest zakłócenie pierwotnej harmonii, które dotyka grzesznika zarówno bezpośrednio¹, jak i poprzez całe stworzenie, stanowiące środowisko, w którym żyje.

¹ Sytuację człowieka po grzechu pierworodnym przedstawia św. Paweł np. w Rz 7,14–25, pisząc w pierwszej osobie nie tyle o własnych wewnętrznych trudnościach, ile o rozdarciu, jakie człowiek odczuwa w następstwie nieposłuszeństwa pierwszego człowieka. Choć Apostoł Narodów stosuje formę jakby wyrażał osobiste odczucie, nie oznacza to, że tekst jest wyrazem jego tylko własnego doświadczenia, ale wymownym ukazaniem następstw upadku pierwszego człowieka:

„Nie rozumiem bowiem tego, co czynię, bo nie czynię tego, co chcę, ale to, czego nienawidzę – to właśnie czynię. Jeżeli zaś czynię to, czego nie chcę, to tym samym przyznaję Prawu, że jest dobre. A zatem już nie ja to czynię, ale mieszkający we mnie grzech” (w. 15–17).

„Albowiem wewnętrzny człowiek [we mnie] ma upodobanie zgodne z Prawem Bożym. W członkach zaś moich spostrzegam prawo inne, które

Do tej sytuacji nawiązuje św. Paweł, pisząc w Liście do Rzymian w odniesieniu do natury, pięknego i dobrego dzieła Boga (por. Rdz 1,10.12.18.21.25.31), której obecna bolesna sytuacja zostanie naprawiona przez zbawcze dzieło Chrystusa i wolne współdziałanie z Nim ludzi, którzy przyjmą wiarę w Niego i otworzą się na działanie łaski²: Rz 8,20–22 – stworzenie oczekuje odkupienia: „Stworzenie bowiem zostało poddane marności – nie z własnej chęci, ale ze względu na Tego, który je poddał – w nadziei, że również i ono zostanie wyzwolone z niewoli zepsucia, by uczestniczyć w wolności i chwale dzieci Bożych. Wiemy przecież, że całe stworzenie aż dotąd jęczy i wzdycha w bólach rodzenia”

W związku z naruszeniem Bożego planu i jego następstwami dla człowieka w Biblii często grzech jest przedstawiany jako choroba, niewłaściwy stan organizmu. W obrazowy sposób natchnione teksty pokazują, że grzech psuje ontycznie naturę ludzką, jest przeciwieństwem tego, co powinno ożywiać „nowego człowieka”³, jakim stajemy się przez chrzest włączający nas w zbawcze dzieło Jezusa Chrystusa.

Paralele – przenośnie stosowane w tekstach biblijnych w odniesieniu do grzechu – stanowią: słabość, choroba, śmierć, droga do śmierci. W Nowym Testamencie grzech jest śmiercią duchową (por. J 5,25). Św. Paweł pisze o nim jako o tajemnicy: „albowiem już działa tajemnica bezbożności (μυστήριον τῆς ἀνομίας: 2 Tes 2,7) – w liście o czasach ostatecznych, działanie sił przeciwnych Bogu i ludziom podobne jest do działania szatana na pierwszych ludzi⁴.

toczy walkę z prawem mojego umysłu i podbija mnie w niewolę pod prawo grzechu mieszkającego w moich członkach” (w. 22–23).

„Tak więc umysłem służę Prawu Bożemu, ciałem zaś – prawu grzechu” (w. 25).

² Por. K. ROMANIUK, *List do Rzymian*, Poznań-Warszawa 1978, 176–180; B. BYRNE, *Romans*, Collegeville, Minnesota 1996, 255–259; H. SCHLIER, *Der Römerbrief*, Freiburg-Basel-Wien 1976, 260–264.

³ Por. R. ZDZIARSTEK, *Chrystianologia Nowego Testamentu. Aspekt ontyczny*, Kraków 1989; zwłaszcza 170–176; T. MICHALSKI, „Nowy człowiek” na podstawie *Listu do Kolosan* (3,10–15), *Studia Włocławskie t. I*, 1998, 94–104. W takim ujęciu nawrócenie ukazuje się jako przywracanie pierwotnego stanu, przeciwdziałanie zepsuciu grzechowemu; por. T. M. DĄBEK, *Nawracajcie się! Metanoia w Nowym Testamencie*, Katowice 1996.

⁴ Por. J. STEPIEŃ, *Listy do Tesaloniczan i Pasterskie*, Poznań-Warszawa 1979, 226; J. KACZEWSKI, *TO KATECHON – HO KATECHON* (2 Tes 2,6–7).

Historia zbawienia na etapie Pierwszego Przymierza to uświadamianie człowiekowi jego grzechu, potrzeby zwrócenia się do Boga, pełnienia Jego woli. Prawo ma być drogowskazem regulującym postępowanie Izraelitów na mocy przymierza, jakie zawarł z nimi Bóg. Jego działanie, błogosławieństwa, ale i kary, są środkami, przez które prowadzi ludzi, by ich wyzwolić z niewoli grzechu, uleczyć z choroby stanowiącej następstwo odrzucenia Bożej woli.

Czasowniki: „leczyć” – „uleczyć” oraz rzeczownik „lekarz” występują często w tekstach Starego Testamentu w znaczeniu przenośnym w odniesieniu do Izraela lub innych narodów, ale także do indywidualnych osób, zwłaszcza odgrywających szczególną rolę wobec Ludu Bożego jak pobożny król Ezechiasz (Iz 38,1–8; 2 Krl 20,1–11; 2 Krn 32,24).

Szczególnie wymowny jest tekst z Księgi Wyjścia, w którym sam Jahwe – jedyny Bóg, występuje jako lekarz swojego ludu. Ten sam pełen majestatu, groźny Pan, zwraca się do ludu z pełną delikatnością troską i miłością.

Wypowiedź z Księgi Wyjścia 15,26 pochodzi z podsumowania pierwszego etapu wędrówki Izraelitów na pustyni po przejściu przez Morze Czerwone i dziękczynnej pieśni Mojżesza, podczas której siostra Mojżesza Miriam na czele kobiet śpiewała refren i tańczyła ku chwale Boga przy wtórze bębenków.

Pełna miłości zapowiedź jest wyrazem zbawczej woli Boga, Opiekuna swojego narodu. Następuje po określeniu wymagań stawianych ludowi: „Jeśli wiernie będziesz słuchał głosu Pana, twego Boga, i będziesz wykonywał to, co jest słuszne w Jego oczach; jeśli będziesz dawał posłuch Jego przykazaniom i strzegł wszystkich Jego praw, to nie ukarzę cię żadną z tych plag, jakie zesłałem na Egipt, bo Ja, Pan chcę być twoim lekarzem” (Wj 15,26).

Długa wypowiedź mieszcząca się w jednym rozwiniętym wierszu może zapowiadać całą historię Ludu Wybranego Pierwszego Przymierza. Okresy pomyślności stanowią odpowiedź Boga na wierność ludu, przestrzeganie nadanych mu przykazań. Niestety, często lud odstępował od Boga i wtedy musiał znosić kary, stanowiące gorzkie lekarstwo. Bardzo ważne jest uświadomienie sobie, że cierpienia, klęski narodowe i inne nieszczęścia spotykające Lud Boży są przejawem troski Pana o Jego wiernych, a raczej wybranych, lecz

niewiernych członków Ludu Przymierza. W omawianym tekście plagi egipskie są wyraźnie przedstawione jako kara dosięgająca prześladowców Ludu Bożego. Nie dotkną one Izraela, o ile będzie on wierny Bogu. Tekst z tradycji deutoronomicznej podkreśla znaczenie zachowywania Prawa⁵. Jest ono wyrazem wierności Bogu, odpowiedzią człowieka na Jego miłość objawioną poprzez cuda Wyjścia, przejawem dążenia do wyjścia ze stanu choroby. Bóg chce być lekarzem swego ludu, który powinien poddać się Mu z pełną ufnością.

W Starym Testamencie podkreślona jest przede wszystkim Boża sprawiedliwość, która pragnie delikatną opieką otoczyć wiernych ludzi, ale często musi wymierzać bolesne kary.

Teksty o Bogu, który leczy rany swego ludu, występują w wielu psalmach, księgach mądrościowych i prorockich:

„Zmiłuj się nade mną, Panie, bom słaby;
ulecz mnie, Panie, bo kości moje strwożone” (Ps 6,3).

Można interpretować powyższe słowa zarówno jako prośbę o pomoc w osobistym utrapieniu, chorobie fizycznej, jak też w odczuciu duchowej słabości, skłonności do grzechu. Wypowiadający je jest świadomy, że sam nie może stawić czoła przeciwności, że tylko Bóg jest jego mocą. Początek Psalmu wskazuje na karę Bożą, która jest dotkliwa, powoduje wielkie cierpienia, ale jest sprawiedliwa. Skłania człowieka do uznania swoich grzechów i pokornej prośby o miłosierdzie⁶.

W Ps 60,4 natchniony autor mówi do Boga:

„Wstrząsnąłeś i rozdarłeś ziemię;
ulecz jej rozdarca, albowiem się chwieje”.

Jest to fragment modlitwy po klęsce. Trzęsienie ziemi stanowi obraz klęski wojennej, w której trzeba z ufnością zwrócić się do Boga.

Rozdarcie ziemi stanowiącej dziedzictwo Ludu Bożego, dar Boży, znak Jego miłości, może też wskazywać na wewnętrzne rozdarcie, będące skutkiem grzechu, odstępstwa do Boga. Wyrwanie ludu z jego ziemi stanowi katastrofę podobną do klęski kosmicznej: jest pozbawieniem ziemi tego, co stanowi dla niej wielką wartość, wg

⁵ Por. S. ŁACH, *Księga Wyjścia*, Poznań 1964, s. 166.

⁶ Por. S. ŁACH, J. ŁACH, *Księga Psalmów*, Poznań 1990, 119n; J.H. KRAUS, *Psalms 1-59. A Commentary*, Minneapolis 1988, 161n.

S. Łacha jakby zachwianiem jej fundamentów. Rany ziemi zostaną uleczone, gdy Bóg przywróci na nią swój lud⁷.

Piękny Psalm 103 wyraża wdzięczność człowieka, który wielbi Boga za wszystkie Jego dobrodziejstwa, wzywa do wychwalania Go za Jego dary, wśród których podkreśla odpuszczanie grzechów i leczenie niemocy:

„Błogosław, duszo moja, Pana,
i całe moje wnętrze – święte imię Jego!
Błogosław, duszo moja, Pana,
i nie zapominaj o wszystkich Jego dobrodziejstwach!
On odpuszcza wszystkie twoje winy,
On leczy wszystkie twe niemoce (choroby)” (ww. 1–3).

S. Łach tłumaczy w. 3 w słowach może jeszcze bardziej wymownych niż Biblia Tysiąclecia:

„Przebaczył wszystkie twoje grzechy,
uzdrowił wszystkie twe niemoce”.

Charakterystyczny dla semickiego sposobu wyrażania się paralelizm – powtórzenie innymi słowami tej samej myśli – w cytowanym tekście uwidacznia się wyraźnie. Winom z pierwszego członu odpowiadają niemoce (choroby) z drugiego. Natchniony Autor uważał obydwa wyrażenie za bliskoznaczne – synonimiczne. Dalsze wiersze Psalmu wskazują, że niemoc czy choroba była bardzo ciężka, a Boża pomoc stanowiła nie tylko uwolnienie od śmierci, ale i wywyższenie nawróconego grzesznika⁸.

Fizyczna choroba jest obrazem duchowej słabości, jak to później zostanie podkreślone w Ewangeliach, kiedy Jezus lecząc ludzi chorych, zwraca niekiedy uwagę na związek stanu ich ciała ze stanem duszy (por. Mk 2,1–12 par. – odpuszczenie grzechów sparaliżowanemu, którego przyjaciele przynieśli na noszach i spuścili przez otwór dachu w domu, gdzie Jezus nauczał w Kafarnaum; J 5,14 – człowiek sparaliżowany nad sadzawką), ale są również cierpienia fizyczne, których nie można łączyć z niczym grzechem, jak to miało miejsce w wypadku niewidomego od urodzenia, którego uzdrowienie przedstawione jest w rozdziale 9. Ewangelii św. Jana.

⁷ Por. S. ŁACH, J. ŁACH, dz. cyt., Poznań 1990, 297; G. RAVASI, *Il libro dei Salmi. Commento e attualizzazione*, II, Bologna 1986, 220.

⁸ Por. S. ŁACH, J. ŁACH, dz. cyt., 439; G. RAVASI, *Il libro dei Salmi*, III, Bologna 1988, 65–69.

W kolejnym Psalmie natchniony autor wielbi Boże postępowanie:
„Posłał swe słowo, aby ich uleczyć
i wyrwać z zagłady ich życie” (Ps 107,20).

Boży słudzy znajdowali się w ucisku. Ich nędza była następstwem niewierności, występków (w. 17.19). Mimo to Bóg ich nie opuścił. Jego słowo, w którym można widzieć zapowiedź Słowa Wcielonego – Syna Bożego (J 1,1), przyniosło życie Jego wybranym mimo ich grzechów⁹

„On (Pan) leczy złamanych na duchu
i przewiązuje ich rany” (Ps 147,3).

Duchowa pomoc znów przedstawiona jest jako czynność lekarza czy sanitariusza (por. Oz 6,1; 11,3; Pwt 32,39; Iz 19,22; 57,18n; Jr 30,17; 33,6; Ps 6,3; 30,3; 41,5), obok innych przejawów Jego miłości przebaczącej niewiernym ludziom, którzy uznają swą słabość i proszą Go o pomoc¹⁰

W księgach mądrościowych czynność leczenia w znaczeniu przenośnym przypisywana jest zarówno Bogu, jak i ludziom, wychowawcom:

„Pręgi, rany leczą zło,
a razy – głębie wnętrzości” (Prz 20,30).

Duchowe leczenie, umacnianie, występuje tu w kontekście wskazań pedagogicznych, odnoszących się do wychowania młodego pokolenia. Niekiedy trzeba młodym okazać surowość, aby przygotować ich wnętrze („serce” w znaczeniu przenośnym), na prawdziwe wartości, nadać im wewnętrzną moc do przeciwstawiania się własnej słabości, ucząc znosić ból spowodowany słuszną karą¹¹ Tekst mówi o karze fizycznej, która może jednak stanowić obraz wszelkich innych kar i napomnień, które – nawet stosowane z wielką delikatnością – mogą sprawiać duchową przykrość osobom szczególnie wrażliwym, nie mającym jeszcze całkowicie uporządkowanej miłości własnej. Stanowi część zaleceń kierowanych przez Boga za pośrednictwem natchnionego autora do rodziców i wychowawców. Zalecenia te opierają się na ludzkiej mądrości, ale podobnie jak wiele

⁹ Por. S. ŁACH, J. ŁACH, dz. cyt., 461n; G. RAVASI, dz. cyt., III, 212.

¹⁰ Por. S. ŁACH, J. ŁACH, dz. cyt., 583; G. RAVASI, dz. cyt., III, 951.

¹¹ Por. H. WIESMANN, *Das Buch der Sprüche*, Bonn 1923, 63; Jest to szczególna forma miłości – por. Ch. M. LAYMON (red.), *The Interpreter's One-Volume Commentary on the Bible*, Nashville 1984, 311.

innych pouczeń w Biblii – księdze Boskiej, ale również bardzo ludzkiej – otrzymują potwierdzenie Bożego autorytetu. Bóg posługuje się zdolnościami, którymi obdarzył ludzi, dla przeprowadzenia swoich planów. Można powiedzieć, że On sam w podobny sposób prowadził swój lud, lud „o twardym karku i nieobrzeszanym sercu” (por. Wj 32,9; Kpł 26,41), wobec którego trzeba było postępować mocno i zdecydowanie, aby utwierdzić go w dobrym. W życiu duchowym trzeba samemu sobie stawiać surowe wymagania, by owocnie współpracować z Bożą miłością.

Wielokrotnie Boże działanie w stosunku do Izraelitów, a także innych ludów przedstawione jest jako czynność lekarza również w tekstach prorockich:

„Choć Pan dotknie ciężko Egipcjan, przecież ich uzdrowi; oni zaś nawrócą się do Pana, który ich wysłucha i uleczy” (Iz 19,22 – w tym krótkim zdaniu dwa razy występują słowa odnoszące się do leczenia).

„Pan opatrzy rany swego ludu i uleczy jego sińce po razach” (Iz 30,26).

„Ja go ulecę i pocieszę” (Iz 57,18 – sformułowanie powtórzone jest w następnym wierszu).

„Powróćcie, zbuntowani synowie, ulecę wasze odstępstwa” (Jr 3,22).

„Przywrócę ci zdrowie i z ran cię ulecę” (Jr 30,17).

„Ulecę i uzdrowię ich oraz objawię im obfity pokój i bezpieczeństwo” (Jr 33,6).

„Zagłada twoja wielka jak morze.

Któż cię uleczy? (Córo Syjonu)” (Lm 2,13).

„Spostrzegł Efraim swoją niemoc, a Juda zobaczył swą ranę.

I pospieszył Efraim do Asyrii, zwrócił się Juda do wielkiego króla,

lecz on was nie może uleczyć ani uwolnić od rany” (Oz 5,13).

„Chodźcie, powróćmy do Pana!

On nas zranił i On też uleczy,

On to nas pobił, On ranę zawiąże.

Po dwu dniach przywróci nam życie,

a dnia trzeciego nas dźwignie

i żyć będziemy w Jego obecności” (Oz 6,1–2).

„Dla ciebie, Judo, również rozpocznie się żniwo,
gdy los narodu odmienię,
gdy Izraela ulecę” (Oz 6,11 – 7,1). Choć umiejscowienie tego
wiersza w obecnym kontekście jest dyskutowane¹², dobrze wyraża on
naukę zawartą także w innych wypowiedziach Starego Testamentu.

„Ulecę ich niewierność i umiuję ich z serca,
bo gniew mój odwrócił się od nich” (Oz 14,5).

„Synu, w chorobie swej nie odwracaj się od Pana,
ale módl się do Niego, a On cię uleczy
Usuń przewrotność – wyprostuj ręce
i oczyść serce z wszelkiego grzechu!
Potem sprowadź lekarza, bo jego też stworzył Pan,
nie odsuwaj się od niego, albowiem jest on ci potrzebny.
Jest czas, kiedy w ich rękach jest wyjście z choroby:
oni sami będą błagać Pana,
aby dał im moc przyniesienia ulgi
i uleczenia, celem zachowania życia.
Grzeszący przeciw Stwórcy swemu
niech wpadnie w ręce lekarza!” (Syr 38, 9–15).

Wiedza lekarska jest darem Boga, o którym w Księdze Hioba
mówi Elifaz z Temanu:

„On zrani, On także uleczy,
skałeczy – i ręką swą uzdrowi” (Hi 5,18).

W Księdze Tobiasza Bóg leczy sprawiedliwego Tobiasza przez
swego Anioła Rafała, stosującego zresztą środki uznawane za
skuteczne przez ówczesną medycynę (Tb 3,17; 11,11n; 12,3).

Ostatni wiersz cytowanego tekstu z Księgi Syracydesa zwraca
uwagę na ludzkie ograniczenia, jakim podlegają lekarze.

Drugi rodzaj spojrzenia na sztukę lekarską wyrażony w Starym
Testamencie przeciwstawia ludzką wiedzę mocy Bożej. Pobożny na
początku swego panowania król judzki Asa pod koniec życia często
postępował niewłaściwie. Wcześniej podkreślona jest jego gorliwość
w tępieniu bałwochwalstwa (1 Krl 15,12n; 2 Krn 14,1–4), potem
jednak brakowało mu ufności wobec Boga. Najpierw podczas wojny

¹² Por. J. DROZD, Księga Ozeasza, w: Księgi proroków mniejszych, I,
Poznań 1968, 95.

z królem północnego, izraelskiego państwa, zwrócił się o pomoc do oddanego bałwochwalstwu króla Aramu. Został skarcony przez proroka nazwanego w tym tekście „Widzącym”, ale nie przyjął słowa, które Pan do niego skierował: wtrącił do więzienia Bożego posłańca (2 Krn 16,10) a także uciskał niektórych z ludu – prawdopodobnie chodzi o przeciwników politycznych, choć może to również odnosić się do wyzysku pewnych klas czy grup dla własnych, królewskich korzyści materialnych. Podobnie postępował w chorobie, jak nam mówi Druga Księga Kronik: „W trzydziestym dziewiątym roku swego panowania rozchorował się Asa na nogi i cierpiał bardzo, jednak nawet w swej chorobie szukał nie Pana, lecz lekarzy” (2 Krn 16,12)¹³

Wiedza lekarska przeciwstawia się tu ufności w Bogu w odróżnieniu od poprzednio przytoczonej wypowiedzi z Księgi Syracydesa, gdzie jest Jego darem.

Pobożny król Ezechiasz przez pośrednictwo Izajasza odzyskał zdrowie i otrzymał zapewnienie, że będzie żył jeszcze piętnaście lat (Iz 38,1–8; 2 Krl 20,1–11; por. 2 Krn 32,24). Cudowny znak – cofnięcie się cienia na zegarze słonecznym – potwierdził Bożą obietnicę. Jest to wezwanie do ufności skierowane do nas wszystkich.

W Starym Testamencie można także znaleźć teksty stanowiące zapowiedź nowotestamentowego obrazu Jezusa-Lekarza, który „się obarczył naszym cierpieniem. On dźwigał nasze choroby” (Iz 53,4). Cytowany tekst pochodzi z Czwartej pieśni o Słudze Pańskim występującej w proroctwie Izajasza zwanego Piątym Ewangelistą, ponieważ w jego księdze jest wiele zapowiedzi odnoszących się zarówno do narodzenia i dzieciństwa Pana Jezusa, jak też i do Jego zbawczej Męki. Zastosowany został przez św. Mateusza w streszczeniu cudotwórczej działalności Jezusa (Mt 8,17). Nie tylko z zewnątrz udziela pomocy ludzkim cierpieniom, ale bierze je na Siebie, „doświadczony we wszystkim na nasze podobieństwo z wyjątkiem grzechu” (Hbr 4,9). Jego misja kontynuowana w Kościele wypełnia to wszystko, co zapowiadają obrazy Starego Testamentu.

Miłość Boga do człowieka, przeżywana również przez Wcielonego Syna Bożego – Prawdziwego Boga i Prawdziwego Człowieka Jezusa

¹³ Natchniony autor nie tyle potępia samo szukanie pomocy u lekarzy, ile przypisywanie im pierwszorzędnej wagi, podczas gdy pierwszym Lekarzem jest Jahwe i On sam także działa poprzez sztukę ludzkich lekarzy – por. J. M. MYERS, II Chronicles, New York 1965, 95.

Chrystusa, ukazuje się wszędzie tam, gdzie Jezus występuje jako lekarz, wrażliwy na ludzkie cierpienia. Pragnie przyjść z pomocą wszystkim utrudzonym i obciążonym (por Mt 11,28), przez cuda ukazuje swoją wszechmoc i równocześnie dobroć, miłość do ograniczonego, cierpiącego stworzenia.

Podobnie jak w Starym Testamencie pełne miłości działanie Boga wobec Ludu Wybranego i wszystkich ludzi często jest przedstawiane przy pomocy słów mówiących wprost o leczeniu, tak działanie Jezusa jako lekarza oznacza w Ewangeliach nie tylko leczenie fizycznych chorób, ale pomoc w każdej ludzkiej biedzie. W tym znaczeniu mówimy nieraz o kapłanach, że są lekarzami dusz. Sam Jezus nazywa chorymi, słabymi ludzi grzesznych, chorych pod względem duchowym, moralnym¹⁴. Odpowiadając na pełne zgorznięcia słowa faryzeuszów w następstwie powołania celnika Lewiego-Mateusza. mówi: „Nie potrzebują lekarza zdrowi, lecz ci, którzy się źle mają. Nie przyszedłem powołać sprawiedliwych, ale grzeszników” (Mk 2,17; por. Mt 9,12n; Łk 5,31n).

Św. Łukasz przytacza w Dziejach Apostolskich wypowiedź św. Piotra w mowie do setnika Korneliusza streszczającą działanie Jezusa, w którym ważną rolę odgrywa leczenie chorób zarówno ciała,

¹⁴ Warto przy okazji przypomnieć teksty Ewangelii, w których występują określenia Jezusa jako lekarza (Łk 4,23) i Jego czynności, takie słowa jak: uzdrowienia, uzdrawiać (Mt 4,24; 10,8; 12,10; Mk 6,13; Łk 4,40; 5,15.17; 6,7.18.19; 9,2.6.11; 10,9; 13,32; 14,3; J 5,4), uzdrowić (forma dokonana poprzedniego czasownika): Mt 8,7.16; 12,15.22; 13,15; 14,14; 15,30; 17,16; 19,2; 21,24; Mk 1,34; 3,2.10; 6,5; 10,52; Łk 7,3.21; 9,42; 13,14; 14,4; 17,19; 18,42; 22,51; J 4,47; 5,11.15; 7,23; 12,40); uzdrowiony (Mt 14,36; Mk 5,29.34; 8,25; Łk 7,7; 8,36; 17,15; J 5,10.13).

Odpowiednie terminy greckie – *ιατρός*, występujący m.in. w wypowiedzi: „nie zdrowi potrzebują lekarza” – Mt 9,12; Mk 2,17; Łk 5,31; – wyraźnie odnoszącej się do grzeszników, chorych na duszy;

lekarzu, ulecz samego siebie – Łk 4,23

ίασμαι – Mt 8,8.13; 13,15; 15,28

Mk 5,29

Łk 5,17; 6,18.19; 7,7; 8,47; 9,2.11.42; 14,4; 17,15; 22,51

J 4,47; 5,13; 12,40

θεραπεύω – 43 razy w NT, szczególnie często w Ewangeliach, Dziejach Apostolskich i Apokalipsie

αἰζω – 107, np. Mt 1,21; 8,25; 9,21.22; 10,22.

jak i ducha: „Dlatego że Bóg był z Nim, przeszedł On dobrze czyniąc i uzdrawiając wszystkich, którzy byli pod władzą diabła” (Dz 10,38)¹⁵ Podobnie do Chrystusa, Jego Boskiej mocy, odwołują się Apostołowie, uzdrawiając w Jego imię ludzi. Św. Piotr mówi do sparaliżowanego od ośmiu lat Eneasza w Liddzie: „Jezus Chrystus cię uzdrawia, wstań i zaściel swoje łóżko” (Dz 9,34). Również wcześniej Piotr i Jan powołują się na moc Jezusa sprawiającą uzdrowienie chromego zebrzącego przy bramie świątyni zwanej Piękną (Dz 3,6.16; 4,10).

Podobne sformułowanie znajdujemy w Pierwszym Liście św. Piotra: „Krwią Jego zostaliście uzdrowieni” (2,24). Jest to cytat z Czwartej Pieśni Sługi Pańskiego Iz 53,12.5 według LXX. Nasze uzdrowienie, czyli zbawienie, uwolnienie od choroby grzechu, zawdzięczamy prześlągalnej ofierze Chrystusowej Krwi¹⁶

Choroba w Starym Testamencie często była uważana za symbol grzechu, zwłaszcza tak ciężka, przykra, odrażająca dolegliwość skórna, jaką jest trąd (por. np. Lb 12,10 – trąd jako kara wymierzona Miriam, siostrze Mojżesza, która razem z Aaronem uważała, że także rodzeństwo Mojżesza jest podobnie blisko Boga jak ich wielki brat).

Jezus często leczył trędowatych (por. np. Mk1,40–45 par.; Mt 11,5; Lk 17,12), udzielił też daru uzdrawiania z trądu oraz innych chorób uczniom wysłanym na głoszenie Dobrej Nowiny, przygotowywanie ludzi na przyjście Jezusa (por. Mt 10,8).

Pełną miłości troskę Jezusa o chorych szczególnie mocno akcentują trzy pierwsze Ewangelie, a zwłaszcza św. Łukasz, który sam był lekarzem i wykazywał zawodowe zainteresowanie wszelkimi szczegółami związanymi ze swym zajęciem¹⁷ Wcześniej omówiliśmy już

¹⁵ Por. L. T. JOHNSON, *The Acts of the Apostles*, Collegeville, Minnesota 1992, 192. Jego dzieła były przejawem mocy Ducha Świętego, z którym był najściślej zjednoczony.

¹⁶ Por. F. GRYGLEWICZ, *Listy Katolickie*, Poznań 1959, 210n; K. H. SCHELKLE, *Die Petrusbriefe. Der Jakobusbrief*, Freiburg-Basel-Wien 1991, 84–86.

¹⁷ Stosuje m.in. fachowe określenia gorączki – 4,38, paraliżu – 5,18, puchliny wodnej – 14,2, otworu (ucha) igły jako narzędzia lekarskiego 18,25, pijaństwa (21,34 – już wtedy można się dopatrywać traktowania alkoholizmu jako choroby). Zwraca uwagę na krwawy pot Jezusa podczas modlitwy w Ogrodzie Oliwnym (22,44), jako jedyny Ewangelista wspomina o uzdrowieniu odciętego ucha słudze arcykapłana w opisie Męki Pańskiej (22,50n). Inni Ewangelisci piszą tylko, że św. Piotr odciął ucho słudze arcykapłana, natomiast św. Jan przytacza jego imię: Malchos (J 18,11).

teksty Starego Testamentu ukazujące wrażliwość Boga wobec ludzkiego cierpienia. Teraz sam Bóg Wcielony – Syn Boży i Syn Człowieczy – pochyla się nad ludzkim cierpieniem i przychodzi z pomocą chorym ludziom¹⁸

Działanie Boga wobec Jego Ludu ukazuje nam przede wszystkim miłość cierpiącą, znoszącą lekceważenie, co objawiło się szczególnie podczas Męki i całej działalności Wcielonego Syna Bożego, który od swego ludu często doznawał niezrozumienia. Lekceważono Go, odrzucano Jego naukę a ostatecznie skazano na śmierć najbardziej haniebną, uważaną za przekleństwo (por. Ga 3,13).

Zbawcze dzieło Chrystusa wymownie przedstawia typologia albo raczej analogia Adam – Chrystus. Ukazuje ona wpływ grzechu Adama na wszystkich jego potomków przeciwstawiony wpływowi odkupienia dokonanego przez Chrystusa na wszystkich, którzy przyjmują Jego łaskę. Jednorazowy czyn wywiera trwałe, powszechne skutki – pisze o tym św. Paweł w Rz 5,12–21, zwłaszcza w. 12: „Dlatego też jak przez jednego człowieka grzech wszedł na świat, a przez grzech śmierć, i w ten sposób śmierć przeszła na wszystkich ludzi, ponieważ wszyscy zgrzeszyli...”¹⁹

Św. Paweł często używa greckiego terminu *σῶμα* na oznaczenie ciała jako dawnego człowieka, pogrążonego w grzechu. Inny termin *σῶμα* – wskazujący na ciało jako organizm – służy do określenia np. Kościoła jako Ciała Chrystusa (Rz 12,4n; 1 Kor 10,17; 12,12–14.27;

¹⁸ Teksty Ewangelii podkreślają wartość człowieka, szczególnie wobec zastrzeżeń faryzeuszów, którzy oburzają się, ponieważ Jezus uzdrawia w szabat (por. Mk 3,1–6 par.). Jezus w odpowiedzi na zarzut mówi o cennych zwierzętach gospodarczych, które ratuje się w razie wypadku także w święty dzień szabatu, i zwraca uwagę, że wartość człowieka jest nieporównywalnie większa: „Kto z was, jeśli ma jedną owcę, i jeżeli mu ta w dół wpadnie w szabat, nie chwyci i nie wyciągnie jej? O ileż ważniejszy jest człowiek niż owca! Tak więc wolno jest w szabat dobrze czynić” (Mt 12,11n); „Obłudnicy, czyż każdy z was nie odwiązuje w szabat wołu lub osła od żłobu i nie prowadzi, by go napoić? A tej córki Abrahama, którą szatan osiemnaście lat trzymał na uwięzi, nie należało uwolnić od tych więzów w dzień szabatu?” (Łk 13,15n). Temat cudów Jezusa omówił dokładnie T. HERGESEL w pracy „Jezus cudotwórca”, Katowice 1987 (Attende Lectioni nr 14).

¹⁹ Por. K. ROMANIUK, List do Rzymian, dz. cyt., 136–143; B. BYRNE, Romans, dz. cyt., 173–186; H. SCHLIER, Der Römerbrief, dz. cyt., 158–178; A. VIARD, Saint Paul Epître aus Romains, Paris 1975, 132–140.

Ef 1,10.22n; Kol 1,18) czy uduchowionego ciała po zmartwychwstaniu (1 Kor 15,44n – σῶμα πνευματικόν)²⁰ Pierwszy rzeczownik jest odpowiednikiem hebrajskiego baśar – ciało, mięso. Jest z kolei używany w pismach św. Jana (J 1,14; 6,51–56 i J 4,2; 2 J 7) na podkreślenie rzeczywistości ciała Chrystusa przeciw pojawiającym się już tendencjom doketystycznym, odmawiającym Prawdziwemu Bogu, Synowi Bożemu, materialnego ciała.

U św. Pawła ciało jest przeciwstawione duchowi: ciało oznacza człowieka chorego, rozdartego po grzechu²¹ Człowiek staje się ontycznie nowy przez chrzest²², w którym otrzymuje nowe życie, Ducha Świętego. Jest to przywrócenie pierwotnej harmonii, wewnętrznej jedności człowieka, która umożliwia mu trwanie w jedności z Bogiem i z bliźnimi, wielki dar Boga-Lekarza, który leczy choroby spowodowane ludzkimi grzechami.

²⁰ Por. T. M. DĄBEK, *Biblijna rzeczywistość ciała po zmartwychwstaniu*, AnCrac 16(1984), 395–407, zwłaszcza 402n.

²¹ Por. A. JANKOWSKI, *Duch Odnowiciel*, AnCrac 4(1972), 124–145, zwłaszcza 134n.

²² Por. R. ZDZIARSTEK, *Chrystianologia św. Pawła. Aspekt ontyczny*, Kraków 1989, 91–138.

SIN AS ILLNESS AND GOD AS PHYSICIAN IN THE BIBLE

Summary

After the disobedience of the first people if fell to their lot to live in the state of illness and perplexity and split between people and the whole creation which expects to be redeemed together with people (Rm 8,20-22)²³ St. Paul writes about the mystery of wickedness (μυστήριον τῆς ἀνομίας – 2 Th 2,7).

In the Old Testament God is a physician for his people (Ex 15,26; Dt 32,39; Ps 6,3; 30,3; 41,5;

The Bible often uses the following parallels: sin – disease, sickness, death, way to death. 60,4; 103,1-3; 107,20; 147,3; Is 19,22; 57,18f; Jr 30,17; 33,6; Hos 5,13; 6,1; 11,2; Pr 20,30). This is a preparation for the Jesus' function of physician (Is 53,4; Mt 8,17) for the sickness of body and soul (Mt 9,12n; Mk 2,17; Lc 5,31f; Ac 10,38; 1 P 2,24). He changes our sick body into the new body – spiritual one σῶμα πνευματικόν – 1 Co 15,44) and the sick people into the new people through baptism and the gift of the Holy Spirit.

²³ The biblical references from the "New Jerusalem Bible", Garden City-New York 1985. σῶμα πνευματικόν